

Fent, lent, még lejjebb

Pong Dzsunho: Élősködők

Kritika

Hitchcockian feszült thriller, éjfekete komédia, maró társadalmi satíra – sokféleképpen próbálták meghatározni Pong Dzsunho (angolosan: Bong Joon Ho) legfrissebb filmjét, a Cannes-ban Arany Pálmát nyert *Élősködők*et a kritikusok. Mindegyik definíció helytálló – és ez még így is kevés.

Folyosónak is beillő szuterénben tengeti napjait a négytagú Kim család. A vécé mintegy fél méterrel a fürdőszoba padlója fölé emelkedő padkán helyezkedik el, megmagyarázhatatlanul, de igen hasznosan, hiszen a lakásnak ez az egyetlen pontja, ahol legalább van wifijel, a család két, vélhetően épphogy nagykorú gyermekének nem kis örömére. A pizzadoboz-hajtogatásért kapott, épp a túlélésre elegendő fizetésből próbálnak megélni, kevés sikerrel. A szobaablakból mindössze egy utcasarkot látnak, ahol minden este túl közelről figyelhetik meg, ahogyan mindenféle részegek a

kukáknál könnyítenek magukon. Ha azt gondoljuk, ebben a nyomorúságos helyzetben csakis mélységes szomorúságban lehet élni, tévedünk: Kimék derűje töretlen, és éppolyan váratlan, mint a film későbbi fordulatjai. Ha azonban a lefelé folydogáló szennylében és az alulnézetes világlátásban némi metaforikus szándékot vélünk felfedezni, minden bizonyosan nem fogunk mellé.

Egy napon a srác egyik barátja váratlan lehetőséggel áll elő: Amerikába utazik, így nem tudja tovább vállalni a felső tízezerbe tartozó Park család

*A helyzet kilátástalan, a derű töretlen.
Családi kör Kiméknél*

lányának angolóráit, és úgy gondolja, Giu nagyszerűen helyettesíthetné. Giunak mindehhez semmi egyebet nem kell tennie, csak egyetemi diplomát szerezni... ami némi képszerkesztői tudás és egy nyomtató hathatós segítségével nem is bizonyul leküzdhetetlen akadállyal. Angoltanárként kerül fel tehát Parkék fényűzően modern dizájnotthonába, és mint a mesebeli szegénylegény a toronyba zárt királylánnyal, titkos és ártatlan szerelembe esik bájos tanítványával.

Eddig a szocio-tündérmese. Innen a kritikus, magát felsőbbrendűen okosnak tartva, felcímkézheti a film következő történéseit, akár egyes jeleneteit: következik a társadalmi szatíra, majd a feketekomédia, végül a horrorelemekben sem szűkölködő thriller, illetve az elkerülhetetlen tragédia (ez utóbbi azért nem spoiler, mert aki látott már filmet életében, annak legkésőbb az első félóra végére világossá válik, hogy itt vér fog folyni). Megteheti, de minek? Pong Dzsunho nem ugrál a műfajok között, hanem egyáltalán nem gondolkodik műfajokban. Filmjei sajátos világlátását tükrözik, amely amennyire egzotikusnak hathat első látásra, valójában annyira könnyen befogadható és értelmezhető a nyugati néző számára is, már csak azért is, mert az alapprobléma, amelyet az *Élősködők* felvet – az egyre mélyülő társadalmi szakadék gazdagok és szegények között és az ebből következő feszültség, aminek csakis erőszak lehet a vége –, a világ

*Kicsit bűdös, kicsit kényelmetlen,
de legalább van internet*

bármelyik nagyvárosában tetten érhető és átérezhető. Ugyanezekről a problémákról az elmúlt év(ek)ben számos nagyon jól sikerült, kritikailag és a kasszáknál is sikeres film készült, gondoljunk csak Jordan Peele *Mi (Us)* című remekére, amely a rendező előző alkotásának, a *Tűnj el!-nek (Get Out)* a gondolatvilágát továbbvive már nem faji, hanem társadalmi konfliktusokat tárgyal, de említhetjük akár a *Jokert* vagy az előző év koreai slágerfilmjét, a zseniális *Burninget* is, amely szimbólumok egész hálózatán keresztül festi meg az emberek közötti határok és távolságok felejthetetlen tablóját. Az *Élősködőkben* a két világ, a lelegezetebbek és a legtehetősebbek világa egymásba fonódik: a véletlenszerű első alkalom után a Kim család többi tagja is eleinte több, majd egyre kevesebb véletlen egybeesésnek köszönhetően Parkék alkalmazásába kerül, mintegy élősködőkként szívva gazdagék vérért – miközben utóbbiaknak erről látszólag fogalmuk sincs, a feszültség pedig egyre fokozódik.

De a metaforikus és konkrét rétegzettség olyan helyeken is felbukkan, ahol még a főszereplők sem számítnak rá: a társadalomban mindig van, aki feljebb, és aki lejjebb helyezkedik el. És itt válik egyértelművé Pong Dzsunho zsenialitása is, aki messze túllép azon a sémán, hogy szegény elesettek bosszút állnak a mocskos gazdagokon. Itt mindenkinek megvannak a – nem mindig a legtisztább – motivációi, és mindenki képes a végsőkéig elmenni, ha a helyzet úgy kívánja. Az értelmezésben segíthet-

nek a tudatosan elhelyezett szimbólumok, mint amilyen az Amerikába távozó iskolatárstól kapott dekoratív kő, amelynek elvileg szerencsét kellene hoznia, de végül valami egészen mást hoz, a pincelakást, de a város alacsonyabban fekvő részeit is előntő eső (és minden, amit az a csatornából kimos), vagy a film kedvéért tervezett és készült Parkrezidencia, amelynek kamrabejárata egy ajtó nélküli átjáró, amelyen a világításnak köszönhetően az átlépés inkább tűnik vészjósló alászállásnak az alvilágba vagy felemelkedésnek az örök sötétségből. Érdekes felvetés, hogy vajon mennyire értelmezhető mindez szimbólumként egy olyan filmben, amely annyira nyílt kártyákkal játszik, hogy maguk a szereplők is nyíltan kimondva szimbolikusan tekintenek bizonyos dolgokat, mintegy dekonstruálva a filmértelmezésről alkotott képünket.

Feltevődhet a kérdés, hogy a szereplők mely csoportját tekintjük parazitának: a Parkékra rátapadó és belőlük élő Kiméket, vagy a társadalomhoz semmi haszonnal hozzá nem járuló, gazdagságukban a szó szoros és átvitt értelmében is (hiszen üvegpalatájuk távol a város zajától, egy dombtetőn áll) a világot mintegy magaslesből, felülről figyelő Park famíliát (esetleg másokat, de ez elég, ha a film nézésekor derül ki az olvasó számára). Bár Pong Dzsunho interjúbán már elmondta, hogy a címet a legegyszerűbben

kell értelmezni – az élősködő az, aki kéretlenül beköltözik valaki más házába és életébe –, ám filmjében épp az a szép, hogy több módon, több oldalról interpretálható, és mindenhogy működik, és nemcsak minden képkockájában mérnöki precizitással összerakott, elgondolkodtató és meghökkentő, hanem első percétől az utolsóig piszkosul szórakoztató is.

BOZSODI NAGY ORSOLYA

Élősködők
(Kiszengcshung), 2019

Rendezte: Pong Dzsunho

A forgatókönyvet írta: Pong Dzsunho, Han Dzsinvon

Fényképezte: Hong Gjongphjo

Szereplők: Szong Gangho,
I Szonggjün, Cso Jodzsong,
Csang Hjedszin, Cshö Usik